

L a t w e e f c h u   N w i s e s .

Nr. 35. Zettortdeenâ 28. August 1852.

Das dselsu-zelfsch pee Dinnaburgas.

Ne sinnu, mihtais lassitajs, woi jaw effi dsirdejis par to — taggad gandrihs 20 gaddi — ka Wahzsemme un zittas semmes laudis brauz pa sawadi istaisiteem zelkeem — bes sirgeem. Das spehls, kas tur leelus rattus ar wesumeem un laudim wehl, un wehl dauds schiglak ne ka tee labbaki sirgi to eespehtu, irr zits nekas ka tas dwans (dwannums, garraini, Dampf), kas zelkajs no werdoscha uhdens. Brihnums gan, ka tahdai weegli leetai tik dauds spehka irr, un zits warr buht to ne gribbehs wis tizzeht. Nu, tahdam wihran isdohmu to padohmu, lai brauz us Pehterburgu; jo taggad kahdu defmits gaddu, ka arri tur tahdas stunstes irr redsamas, un wehl pehrna gadda tahds zelfsch tappe istaisihts, kas eet no Pehterburgas lihds Maskawai — lihds 800 werstu — ko laudis nobrauz par 22 stundahm. Ja pa tahdu buhtu zelfsch us Pehterburgu, tad lai gaid wehl kahdus 5 gaddus, tad tahdu paschu brihnumu warrehs redseht pee Dinnaburgas. So muhsu Keiser's taggad tahdu zellu, fur brauz ar ugguns-ratteem (Dampfwagen), leel taifih no Pehterburgas gare Dinnaburgu un Wilnu us Warschawu, un nahkoscha gadda arri usnems tahdu zellu, kas ees no Rihgas lihds Dinnaburgai. Ne zil ilgi, tad es pats Dinnaburgâ bija, tur pee labba drauga zeemotees, kas man wissu to darbu parahdija, ar ko dauds tuhlfstoschu lauschu pee ta jauna zelka publejahs. Brihnums gan to staititees! Schè pee pascha pilssehta tu redsesi nosihmetu ar augstahm kahrtahm weenu itt taifnu lihniyu, pehz kurras to zellu weddihs. Tur nu strahda weena weeta diwi tuhlfstoschi zilweku: zits rohl smiltis, zits tahs fweed kerrâs, zits atkal schahs aisstumm; pa starpam tee usraugi

staiga schurp un turp, usfaukdami, fleegdami, mahzidami. Wifs kustahs ka leels studru publis. "Seleijas tohp pa-augstinatas, kalni pasemmoti, kas lihls irr tohp lihdsens, un kas zelmainis irr, tas tohp klaijums." Lai tur stahw esari, purwi, uppes, kalni, meschi — weenalga — tas zelfsch arweenu taifni eet probjam. Pahri par paschu Daugawu istaisihts leelu tiltu no tibras dselses ween. Pats tas zelfsch tahda wihsè tohp taifihst, ka papreefsch no semmes uswedd augstu walli, tapatt ka pee schoffejas, kas eet no Selgawas us Rihgu, gare abbahm puffedm isrohl dsikkus grahwjus, lai uhdens notekk. Tad pahri par to semmeswalli leel beesu kahrtu grantes, lihds diwi pehdahm augstumâ, un par to wirsu atkal pufs affi zittu no zitta wehrbalkus, diwi affahm garumâ, un par scheem wehl no dselses istaititas fledes (schinnes), eeksch kurrahm tee ugguns-wahgi tekk. So tee ratti pee scheem ugguns-wahgeem ta irr istaifiti, ka wiini riltigi gull eeksch tahm schinnehm eekschâ, ka ne warr neds no weenas neds no ohtras pusses noschlukt. Pee tahdeem ugguns-wahgeem, kurrâs leels grahpis ar uhdni pilns, no ka bes mitteschanas dwans zellahs un tohs rattus apgreesch — tapatt ka uhdens pee uhdens-dfirnawahm to leelo welwi, — pee tahdeem ugguns-wahgeem lihds diwidemits un wairak zitti wahgi ar dselsu-schlehdem tohp peefeti un no teem pirmeem lihds aiswillti. Tik schigli te brauz, ka par stundu wairak ne ka 40 werstes aisnemm. No Dinnaburgas 500 werstes lihds Pehterburgas tad warrehs nobraukt par pufsweenpazmit stundu, no Dinnaburgas lihds Warschawai, t. i. 1180 werstu, par 29 un pufs stundas. Kur zittlahrt waijadseja gan drihs diwi neddelas braukt, par scho dselsu-

zettu warrehs nobraukt par pufs obtras deenas! — Ur faru draugu es wehl tahtal gabju apstattitees, ka tee laudis dsihwo, kas pee schi zetta strahda. Tas podretschiks, kas irr usnehmees wissu to zettu istaisiht, no Krohna dabbu lihds 100 milljonu fudr. rubtu, illkats strahdneeks no scha atkal par wissu wassar, t. i. no 1ma Mei mehnescha deenas lihds 1mam Oktobrim, 35 un arri wairak fudraba rubtu lohnes, turklaht wissus eerohschus, kas wajadfigi pee darba, un pilnigu usturru. Tee strahdneeki pa tuhktoscheem kohpa dsihwo. Preeksch winneem ihpaschi istaisitas buhdas no dehteem, kas ar wellenehm aplikti, ka leetus ne eet zauri. Illkats buhdä, kur lihds 18 zilweku dsihwo, eekschpuffe wissapfahrt galdi nolikti, kur wirsü irr ziffas preeksch gulleschanas, pa widdu stahw galds, pee ka winni ehd. Ehdeens atkal ihpaschi taisitas buhdas tohp wahrihts, kas irr dauds labbakas un augstakas ne ka tahs dsihwojamas ehkas. Sché no weena galla lihds obtram leels ugguns kurs, kur kahdi 5—7 leeli katli eemuhreti preeksch wahrischanas. Ehdeens gan smallahm preilenehm ne buhtu smekligs, bet darba zilwekam tas irr labs un gahrds; jo pats to esmu baudijs. Zittas buhdas atkal bruhwe stahbu smekligu dsehreenu, ko Kreemi nosauz par kwafs, no ka illkatram strahdneekam irr brihw dsert, zil ween gribb. Wehl zittas buhdas maifi zepp, trihs reises par neddetu kahdu simts un wairak leelu kulluku. — Pehz taisnibas jafalka, ka par teem strahdneekem labbi gabda. Ja kahdam flimmiba useet, tad to lasereté leel, kur labbi mahzihts dakters tohs flimneekus taipnigi apkohp. Zittas no farwas draudses lohzekeem tur tikku redsejis, tee bij wissi wesseli un spirgti un usteize to lungu, kam ta pahrluhkoschana par wissu scho buhschanu.

Mihtlais lassitajs, es zittadi ne warru beigst par schahm leetahm stahstihst, pirms ne buhschu arri wehl fazzijis, kahdas dohmas man tur pee ta jauna zetta stahwoht prahta nahze. Tas bij ne zil pehz Sahna ta krsititaja deenas,

kad us Dinnaburgu bij nobrauzis. Mannä firdi wehl atskanneja tas Lekzions us Sahna deenu, prohti no Jesaijasa ta praweefcha grammatas 40 nod., kur ihpaschi arri schee wahrdi lassami: "Sataiseet tam Kungam to zettu, padarreet klaijumä weenu staigatu zettu muhsu Deewam. Wissas celeijas taps pa augstinatas un wissi kalni taps pasemmoti, un kas lihks irr, tas taps lihdsens, un kas zelmainis irr, tas taps klaijums," — Woi ar to dselsuzettu pee Dinnaburgas ta praweefcha fluddinaschana jaw peepildahs? Es gan sinnu, mihtlais lassitajs, ka tu par schahdu waizaschanu pasmeijees. Bet es wehl prassu: woi tu tad lihds schim effi strahdajis, ka tu tam Kungam darri weenu staigatu zettu pee tawas firds? Es tew falku, tur wehl dauds wairak eeleiju un pakalnu un krumu un ehkschku un alminu, ne ka pee ta dselschu-zetta: — steidsees, puhlejees, kamehr wehl laiks irr! Tu gan ne nopelnisi 35 woi wairak rubbetu ar tahdu darbu, — bet taws lungs un Pestitajs, ja winsch tewi atraddihs fataisitu, pee tewis nahks un tewi schehlohs ar muhschigu pestischanu un dsihwoschanu — un tas irr wairak ne ka wissas pasaules mantas. Gr.

Wehl kas no tahs grammatas: Pawuizoschanas.

Kas labbai fainneezei peenahlahs, ka winnas faine buhtu labbi apgehrtä, usturreta un no flimmibahm isfargata.

Gan sinneet, un dauds reis jau paschi effect peedsihwojuschi, ka wissu labbakas leetas neprachtiga un netikla zilweka rohläs isnihkst un pohsta eet, bet ka prachtiga, apdohmiga un ruhpiiga zilweka rohläs ir wissu masaka leeta ne eet pohsta, bet par labbumu isdohdahs. Ne-iswahrihts woi sikti wahrihts ehdeens irr nesmekligs un wesselibai kaitigs, bet tas pats labbi wahrihts irr smekligs un wesselibai derigs. Stahstischu jums kahdu stahstu par scho leetu.

Kahdâ fahdschâ dsihwoja 2 brakti, Zahns un Zehkabs wahrâ, kas pehz sawa tehwa mirschanas isdallijahs wianna mantâ. Katram no teem krittâ kahdas 8 puhru-weetas semmes, abbi apprezzejahs, turrigas feewas nemdami, abbi bija gohdigi un lohti labbi strahdneeki. Gesehltumâ abbeem labbi gahja. Tee turreja dauds lohpus, makkaja riltigi muischai sawu renti, un Keiseram sawu galwas-naudu, bet ne par ilgu laiku, tad Zahns lihds ar sawu feewu daudskahrt sirga wissadâs flimmibâs, un nokalte; wiannu behrni pihksteja un waideja allaschin, un ne 10 gaddi pahrgahja, tad wissi bija apmirruschi. Bet Zehkabs bija arween stiprs un wessels, wianna behrni labbi usauge, un pats ar feewu peedsihwoja leelu wezzumu. Bet kâ tad tas nahze, kâ Zahns ar sawu feewu un behrneem drihs apmirre, bet Zehkabs ar sawu laulatu draugu firmu wezzumu peedsihwoja, un wiannu behrni allaschin wesseli palikka? Zaur zittu ne kô, kâ zaur to, kâ Zehkabsam bija labba, prahtriga fainneeze. Ne patti to darrija, neds arri saweem behrneem wakkas kahwe, pahrafi ehst un dsert. Wiss wiannas mahjâs bija tihrs un glihts, un tapehz arri wiannas sehtâ ne kas ne sirga. Upzerresim, kâ wianna darrija, tad zittahm, kas par fainneezehm irr, no ta zelsees labbas mahzibas. — Galku, lai ta buhtu bijusi no kautkahda lohpa, woi no zuhkas, schi nekad ne wahrija tanni deenâ, kurrâ tas bija kauts, bet waffaras-laikâ ohtrâ woi treschâ deenâ, un seemas-laikâ zettortâ woi peektâ deenâ. Tapatt ta darrija ar aitu un tekku-galku. Waffaras-laikâ ta tekku-galku ne kad ne nolikke tahdâ weetâ, kur muschas irr, tapehz kâ muschas ne ween galku apleschi, bet tanni arridsan sawus pautus eemett, no kurreem drihs tahrpi rohnahs, bet to eemehrze aukstâ uhdeni, woi etriki, woi stahbâ peenâ, kur ta ilgi prischu turrâhs. Preeksch wahrischanas ta labbi nomasgaja galku no wissada netihruma un affinim. Za gribbeja galku zept, tad to papreeksch labbi daufija ar wahli, lai ta ahtraf un labbak iszeptohs, mihkstala buhtu un sohbôs ne lihstu.

Galku no flimma woi nonihkluscha lohpa ne kad ne patti ne ehde, neds arri to faimel dewe. — Kahpostus labbi isstalloja preeksch wahrischanas, lai tee ne buhtu ruhkti, parleeku stahbi, neds tannis paschôs kahda nelabba smakka. Kad kahpostus no dahrsa lassija, ne kad lappas ne likka kubbulâ ar netihrumu, un tahrpufuhdeem; no tahrpeem apgraustas lappas ne kad ne likka kubbulâ, bet tahs lohpeem preekschâ mette. — Puppas un sirkus pirms wahrischanas mehrzeja uhdeni, daudskahrt aukstu uhdeni usleedama, un kad sirkus, puppas, lehzes un galku no wezza lohpa wahrischanai uslikka, tad daudsfreiehm aukstu uhdeni uslehja, bet kad galku no jauna lohpa wahrija, tad to aplehja ar karstu uhdeni. Katru ehdeeni labbi iswahrija, bet ne kad ne pahrwahrija, jo zaur pahrwahrischanu ehdeenam suhd gahdums un spehks. Kahposti pee wiannas ne palikka farkani no pahrwahrischanas, putra ne beesâ un killeeni ne zeeti; fahli ta ne schelolja, wissuwairaf pee galkas uh pee siwim. Ne kad wianna ne dewe faimel weenahdu ehdeeni, bet zil warredama il deenas to pahrmihja, tapehz lai isdeenas tas pats wirrens ne paliktu wiss faimel reebigs. No kartuppeeem wissadus ehdeenus istaisija. Sweesta mas pee ehdeena peelikka, un mas faimel dewe, kâ zittas fainneezes, bet labbak to pahrdewe, kâ waretu prischu galku pirkt, un to wairaf faimel doht, ihpaschi gruhtâ darba-laikâ.

Kaltetas dahrsa-faknes wissadas tai bija eekrahtas, no kurrâhm faimel 2 reises par nedetu dewe ehst. Waisi zept ta labbi sapratte; to til kô no krahsnes isnemtu ne kad ne dewe faimel ehst, bet tiklai ohtrâ deenâ pehz zepfchanas. Tauli pihragi retti bija us wiannas galda, un kad arri, tad tomehr ne dauds, un faimel pehz teem arri ne kahroja, tapehz kâ tai allasch bija gahrda maife un labs ehdeens. — Zehkabeene labbi sinnaja, kâ tauli ehdeeni ne geld wesselibai, un kâ tee wissuwairaf feewescheem un behrneem irr kaitigi. Saweem masfeem behrneem wianna tapehz ne kad ne dewe ehst stipri taulas leetas, zeetus killeenus un

beesu miltu-putru, teem arri ne kahwe us reisi dauds ehst, tapehz ka ar to apgreuhntina wehderu, un galwas-fahpes dabbu, bet labbak teem derwe beesaki ko ehst, bet tiklai ne par dauds reise. — Ikdeenäs bija weenahds laiks us brohlasta, maltites un wakkarina ehschanu, ja tiklai kahds leels nepatihkams notikkums to ne aiskaweja. Tapatt arridsan us uszelschanu no meega un no atpuhschanas pehz darba bija wifs weenahds laiks. Darbi un atpuhschana turreja fawu mehru, uu tee bija winnas wahrdi: kas agri zekahs, tam Deews dohd! Wakkara ikkats pehz kohpa noturreteem pah-tareem gahje gulleht.

(Turplikkam beigums.)

Mohdigs muschu-kehrejs.

No Umburgas raksta, ka kahds dahrsneeks tur pahrdohdohht wissai staitas pukles, kas muschas kerroht. Katrs pukles-seeds peewel-toht jeb peelabbingjoht muschas pee sewis un turroht tahs til ilgi zeeti apkamps, kamehr palikkuschas nedsihwas. Weenai weenigai puklei effoht 10 lihds 20 tuhkstoschu feedu un katrs seeds spehjoht 5 muschas nonahweht, t. i. weena pukle 50 lihds 100 tuhkstoschu muschu weena waffara warroht nolert.

Dsihjas us jaunu wihsi bleekht.

Dsihjas stipra fahrmä wahramas, un kad palikkuschas faufas, atkal wahramas pilnu stundu peenahkamä ubdens-teesa, lur ohgtu-puttekti irr eemaisiti eekschä, tad ismasgajamas un galfä schahwejamas. G. D. P.—G.

Yepnahm meitahm.

Juhs meitschas ne uspubschatees!
 Jo Jehlab'-laiki pagahjuschi.
 Kas gan deht weenas kalpoht ees
 Jel septin' gaddus! — Es jau gluschi
 Ne septin' stundas deenetu,
 Kad arri diwas dabbutu. J. E.

• Peldetajs.

Uuss peldeht ne mas ne pratte,
 Un uppe tomehr eegahje.
 Plunks! — bij tas dselmes dibbenä,
 Un itt ka ohla nogrimma.
 Ze tublin sweineeks peestrehje,
 Un to no dselmes israhwe.
 Uuss itt nobahlis trihzeja,
 Pehz kabba laika sazija:
 „Nu uhdeni wairs ne eeschu,
 Kamehr es peldeht mahzeschu.“ J. E.

Teefas fluddinaschana.

No Lihwes-Behrses-Uzumuischas pagasta teefas tohp wissi tee, kam kaddas taisnas parradu prassischanas pee teem Uzumuischas faimneekem Uuss Preiss no Birneeku un Indrik Sarrin no Jaunsemmu (Silliau) mahjam, par kurreu mantahm parradu un sil-tas mahju uskohpschanas dehl konkurse spreesta, us-aizinati, pee saudeschanas sawas teefas, diru mehneschu starpä, probti lihds 16to Oktober s. g., kas par to weenigu un islehgshanas-terminu nolerts, ar sawahm prassischanam un peeklahjigahm peerahdischanam pee schihs pagasta teefas peeteiktees un sagaidiht, ko teesa par scho lectu pehz likkumeem spreedihs, ar to peedraudeschannu, ka wissus tohs, kas sawas prassischanas lihds wirspeeninetam terminam ne buhs peedewuschi, wehlah wairs ne klauhs. Lihwes-Behrse, tai 21mä August 1852. 3

(J. E.) J. Manke, pagasta wezzakajs.
 (Nr 142.) ††† Janne Müller, peeschdetajs.

Zittas fluddinaschanas.

Zaur scho teef sinuamu darrihts, ka Jelgawas Mahrias-tirgu, kas 11tä September, un Wikkela-tirgu, kas ohtra Oktober eekriht, — Schihdu swehtku labhad scho gadd aslonas deenas wehlahu, probti tai 18tä September un 9tä Oktober turrehs. 3

Leelas Behrses Lamberta-tirgu schinni gadda ne tur-rehs ka lihds schim tai 17tä, bet tai 18tä September, ta ka tohs bohtis jaw warrehs eefahkt tai 17tä September pehz pufedeenas zelt. Leelas Behrses muischas waldischana, tai 9tä August 1852. 1

Brihw drikkht.

No juhrmallas-gubernias augstas waldischanas puffed: Collegienrath v. Braunschweig, Jenzor.
 No. 237.